

Eksperitiis
Lohusalu maastikukaitseala
Eelnõule

Koostaja: OÜ Elusloodus

2021

SISSEJUHATUS

Käesoleva ekspertiisi eesmärgiks on anda hinnang Lääne-Harju vallas Lohusalu poolsaarel paiknevate luitemetsade kohaliku kaitse alla võtmise eelduste, põhjendatuse ja kavandatavate piirangute otstarbekuse kohta.

Kavandatav kaitseala asub Lääne-Harju vallas Lohusalu poolsaarel Lohusalu külas. Ettepaneku Lääne-Harju Vallavalitsusele kaitseala moodustamiseks tegi MTÜ Lohusalu Poolsaare Loodusselts.

Joonis 1. Kaitseala asukoht.

Ekspert hinnangu koostamisel olid alusmaterjalideks:

- Anneli Palo ekspertarvamus „Lohusalu luitemetsade loodusväärtuslikus“ (2018);
- Liis Marmori ja Tiiu Kuppari ekspertarvamus „Lohusalu võimaliku kaitseala ning valitud lähedaste alade samblike ning sammalde kaitseväärtused“ (2019).
- Lääne-Harju valla üldplaneering
- Keila valla üldplaneering
- Maa-ameti kaardid (sh ajaloolised kaardid, ortofotod)
- Eesti looduse infosüsteemi EELIS andmebaas (andmed seisuga 22. märts 2021)

- looduskaitset reguleerivad õigusaktid

Ekspertarvamuse koostamisel ja eelnõu sõnastuse muutmisettepaneku tegemisel on arvesse võetud viimase aasta jooksul kinnitatud kaitse-eeskirjade sõnastust ja normtehnikat. Hinnangu andmisel ja ettepanekute tegemisel on muuhulgas arvestatud maakonnaplaneeringuga, kaitsealuste liikide tegevuskavadega, kaitsealal kaardistatud loodusväärtustega, rahvusvaheliste kohustustega (Natura 2000), kinnistu piiride kulgemisega ning looduses nähtavate/tuvastavate piiridega.

Käesoleva ekspertiishinnangu on Lääne-Harju Vallavalitsuse tellimusel koostanud OÜ Elusloodus (edaspidi ekspert). Välitööd toimusid 2021. aasta jaanuar-märts.

ANALÜÜS

Sõltumatu ekspertiisi eesmärgiks on hinnata ala looduskaitse alla võtmise eelduste olemasolu, kaitse-eeskirjas kirjeldatud kaitse-eesmärkide asjakohasust ja sõnastuse selgust ning kavandatavate piirangute otstarbekust. Samuti hinnatakse kaitseala välispiiri, tsoneeringu ja kaitseala tüübi otstarbekust ja põhjendatust, kaitseala nime ettepanekut.

1. Ala kaitse alla võtmise eeldused ja otstarbekus

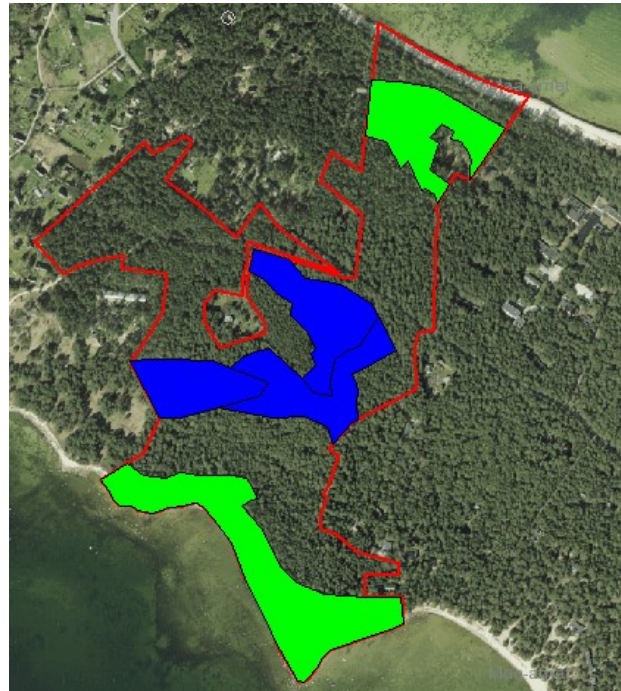
Tulenevalt Looduskaitseseaduse (*edaspidi LKS*) § 4 lg 7 (*RT I 2004, 38, 258*) võib kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal.

LKS § 7 lg 1 määratleb Loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldused, milleks on selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

Eelduste vastavuse analüüs

Planeeritav kaitseala hõlmab **rannamaastiku** koos luitemetsadega, kogupindalaga 34 ha. Luitemetsade loodusväärtust on väga põhjalikult hinnanud ekspert A. Palo (2018), mille kohaselt on siinsete mändide vanus kohati kuni 150-250 a. Siinsete metsakoosluste **ökoloogilist väärtust** tõstab puistute erivanuselisus, mis on kujunenud Põhja-Eesti **tüüpilise** rannamaastiku traditsioonilise kasutamise käigus. Siin on hästi säilinud rannamaastikule omased pinnavormid: looduslik rannajoon, luited ja nende vahelised nõod, mis koos erivanuselise metsaga rikastab selle piirkonna maastikupilti. Vanad jändrikud rannamännid (hongad) pakuvad lisaks ka **esteetilist** elamust, mis lisab väärtust puhkajate silmis. Laulasmaa ja Lohusalu piirkond on juba üle sajandi olnud tuntud suvituspiirkond, sealhulgas paljudele tuntud loomeinimestele. Vähetähtis pole ka asjaolu, et lähikonnas asub armastatud muusiku A. Pärdi Keskus, mida külastavad paljud inimesed nii kodu kui välismaalt. Ümbritsev loodusmaastik pakub lisaks lõõgastavale looduselamusele võimaluse tutvuda paikadega, mis on inspireerinud paljusid Eesti vaimu-ja kultuuriinimesi ning kogeda nende mõju meie meelele, omades seega **ajaloolis-kultuurilist** väärtust. Eelkõige on Lohusalu luitemetsad aga kohaliku kogukonna jaoks **oluline rekreatiiv-ja loodusharidusliku väärtusega ala**.

Palo poolt esile tõstetud **kõrge loodusväärtusega metsaelupaigad** väärivad säilitamist loodusmetsana. Kõrge esinduslikkusega puistuid jääb alale 7,0 ha, hea esinduslikkusega 5,8 ha. (*joonis 2*) Ekspert nõustub Paloga, et siinset luitemetsa võib käsitleda nii loodus- kui kultuuripärandina ning sellest tulenevalt **väärib säilitamist ja kaitsemeetmete rakendamist**.

A**B**

Joonis 2. Väärtuslikumad metsaosad Lohusalus (A.Palo). A. kõrge loodusväärtusega metsad; B. Esinduslikud loodusdirektiivi metsaelupaigad (roheline) ja heas seisundis metsaelupaigad (sinine).

Joonis 3. Väärtuslik rannamännik Suursäarel

Seega, ekspertiisiks esitatud piirkond vastab LKS-s esitatud kaitse alla võtmise tingimustele.

Kaitset väärivad loodusväärtused

Erivanuselised metsad ja vahelduv reljeef pakub elupaiku mitmekesisele elustikule. Kaitsealustest liikidest leidub alal näiteks orhideedest roomav öövilge (LK III), samblikest pisi-tinasamblik (LK III), sammaltaimedest harilik valvik (LK III), roomajatest arusisalik (LK III) ja lindudest musträhn (LK III);

Need on iseloomulikud liigid luitemetsades ning eraldi tegevusi nimetatud liikide kaitseks ei ole vaja planeerida. Kui säilivad senised elutingimused, on ka nende liikide kaitse tagatud.

Vääriselupaigad

Vääriselupaik (VEP) on ala metsas, kus kitsalt kohastunud, ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esinemise tõenäosus on suur.

Planeeritavale kaitsealale jääb 2 keskkonnaregistrisse kantud vääriselupaika (VEP nr.205857 ja VEP nr.205858), pindalaga vastavalt 1,86 ha ja 2,85 ha (joonis 4).

Joonis 4. Vääriselupaikade asukohad.

Üks VEP asub Ringmängu ja teine Lohusalu tee 108 kinnistul. Mõlemale VEP-le jääb väga vana, üle 250 aasta vanuste mändidega luitemännik, mis ületab kahekordselt mändide keskmist bioloogilist vanust. Alale jääb ka üksikuid kuivanud mände ja vanu kände, mis loovad erinevatele liikidele väärtuslikke elupaiku. Arvukalt esineb männitaelikut, mis on loodusemetsade (metsa vääriselupaikade) tunnusliigiks ja reeglina kasvab vanematel kui 120 aastastel mändidel paigus, kus eakad männikud on olnud tavalised ehk järjepidevad juba metsapõlvkonna vältel. Samuti mitmekesisistavad siinseid metsi vanad pihlakad.

- Kaitseala loomine võimaldab tagada kaitse ja säilimise siinsetele vääriselupaikadele
- Üldjuhul on vääriselupaigas keelatud igasugune majandustegevus (sh metsast lamapuidu eemaldamine, metsa kuivendamine, metsateede ehitamine, metsa uuendamine, telkimine, lõkke tegemine ja metsa raiumine). Neid nõudeid tuleb arvestada ka loodava kaitseala valitsejal tegevuste planeerimisel ja kooskõlastamisel.

Kultuuriloolised väärtused

- Istutatud kuusehekk - tänaseks on kuused juba väga kõrgeks kasvanud, mõned puud on vahelt kuivanud (vt joonis 5). Hekk vajab veidi hooldamist, et see oleks esteetiliselt ilus ja ei tekitaks oma kuivanud okstega tuleohtu.
- Kurdlehine kibuvits – kuulub traditsioonilise rannamaastiku juurde. Kuigi tegemist on naturaliseerunud võõrliigiga, pakuvad rikkalikult õitsevad kibuvitsapuhmad puhkajatele esteetilist rõõmu ning põõsad aitavad ära hoida ka liivase pinnase erosiooni. Lisaks pakuvad põõsad varjumist ja pesitsusvõimalusi nii lindudele kui väiksematele imetajatele.

Joonis 5. Kuusehekk.

Rekreatiivsed väärtused

Lohusalu lahe liivarand on juba möödunud sajandi algusest olnud tuntud suvituspiirkond. Nii puhkasid siin nõukogude ajal kõrged partei ja valitsuse liikmed, aga ka valitsusasutuste

töötajad ja teenekad inimesed. Metsastunud luidetega vahelduv reljeef ja rändrahnudega rannik pakub puhkajatele võimalusi looduses liikumiseks ja ka päikese loojangu nautimiseks. Siinsetes mustikametsades käivad marjul ja seenel nii kohalikud elanikud kui ka linnainimesed. Lohusalust läheb läbi ka rahvusvaheline ranniku matkarada E9 (joonis 6).

Joonis 6. Rahvusvaheline ranniku matkarada E9.

2. Piiride ulatus ja otstarbekus

Kavandatava kaitseala suuruseks on (*MapInfo alusel*) 34 ha ja see jääb täies ulatuses munitsipaalomandis olevale maatulundusmaale.

Täpsemalt hõlmab kavandatav kaitseala järgnevaid kinnistuid:

Ringmängu (katastritunnus 29501:007:1666);

Laheda (katastritunnus 29501:007:1667);

Labida (katastritunnus 29501:007:1656);

Linnuse (katastritunnus 29501:007:1664);

Lohusalu tee 108 (katastritunnus 29501:001:0774) välja arvatud see kitsas osa, mis jääb Lohusalu tee 110 ja 112 maaüksuste vahele,

Vana- Sadama tee L2 (katastritunnus 29501:001:0508).

Kaitseala välispiir hõlmab piirkonna olulised loodusväärtused ning kulgeb looduses loogiliselt.

Kaitseala piirikirjeldus:

Lohusalu maastikukaitseala välispiir kulgeb Lohusalu tee 108 maaüksuse (katastritunnus 29501:001:0774) põhja nurgast mööda mere randa ja maaüksuse idapiiri Laulasmaa - Lohusalu teeni, edasi üle nimetatud tee Ringmängu maaüksuse (29501:007:1666) ida nurgani, sealt edasi mööda Ringmängu maaüksuse edelapiiri Laheda maaüksuse (29501:007:1667) kirde nurgani ning mööda Laheda maaüksuse ida, lõuna, lääne ja loode piiri kuni Vana – Sadama tee L2 maaüksuse (29501:001:0508) lääne nurgani. Edasi kulgeb piir mööda Vana – Sadama tee L2 maaüksuse kirde piiri kuni Ringmängu maaüksuse edela nurgani ning mööda Ringmängu maaüksuse lääne piiri kuni Vainu teeni. Seejärel üle Vainu tee Labida maaüksuse (katastritunnus 29501:007:1656) kagu nurgani ning mööda Labida maaüksuse lõuna, lääne ja loode piiri kuni Linnuse maaüksuse (katastritunnus 29501:007:1664) lääne nurgani ning Linnuse maaüksuse loode, põhja ja kirde piiri kuni Laulasmaa – Lohusalu teeni. Edasi kulgeb piir mööda Laulasmaa – Lohusalu tee teemaa edela piiri kuni Vainu teeni ning mööda selle põhja serva kuni Vainu tee 12 juurde viiva haruni. Edasi kulgeb piir mööda Ringmängu maaüksuse piiri kuni Laulasmaa – Lohusalu teeni, jättes kaitsealalt välja Vainutee 12 maaüksuse ja Laulasmaa – Lohusalu teelt selle juurde viiva Vainu tee osa. Edasi kulgeb piir üle Laulasmaa – Lohusalu tee Lohusalu tee 108 maaüksuse lääne nurgani ning mööda Lohusalu tee 108 maaüksuse lääne piiri kuni Lohusalu tee 110 maaüksuse põhja nurgani. Sealt kulgeb piir mööda mõttelist sirgjoont loode suunas kuni Lohusalu tee 112 maaüksuse ida nurgani jättes kaitsealalt välja Lohusalu tee 108 maaüksuse osa, mis jääb Lohusalu tee 110 ja 112 maaüksuste vahele. Edasi kulgeb piir mööda Lohusalu tee 108 maaüksuse läänepiiri kuni selle maaüksuse põhjanurgani mere rannikul.

3. Ettepanekud ala kaitse korraldamiseks

Rahvusvaheliselt ja riiklikult oluliste loodusväärtuste (I ja II kategooria kaitsealused liigid, kõrge väärtusega elupaigatüübid) kaitse on riigi pädevuses, ehk et selliste väärtuste olemasolul rakendatakse reeglina riikliku kaitseala moodustamist. Antud juhul esineb alal küll kõrge väärtusega elupaiga tüüpe, mis riiklikus vaates jäävad pindalalt liiga väikseks. Seega on tegemist pigem piirkondliku tähtsusega väärtustega, mis rõhutavad siinse looduse eripära ja kultuuritraditsiooni ning sellest lähtuvalt on otstarbekas moodustada kohaliku tähtsusega kaitseala.

Vastavalt Looduskaitseseadusele on looduskaitse eesmärk kohaliku omavalitsuse tasandil just piirkonna looduse eripära, kultuuri, asustust ja maakasutust esindavate väärtuslike maastike või nende üksikelementide kaitse ja kasutamise tingimuste määramine kohaliku omavalitsuse poolt.

Kohaliku kaitse alla võetud maa-alal saab rakendada LKS §-s 31 sätestatud kaitsekorda ehk piiranguvööndi tingimusi, mida võib kaitse-eeskirjaga või planeeringuga leevendada.

Kaitseala nimetus ja kaitse-eesmärk

Eelnõus esitatud sõnastus:

(1) Lohusalu maastikukaitseala (edaspidi kaitseala) võetakse kaitse alla:

1) Lohusalu rannamaastiku ja luitemetsade kaitseks;

2) alal registreeritud vääriselupaikade kaitseks.

Ekspertiisiks esitatud materjalides on ettepanek nimetada loodav kaitseala Lohusalu maastikukaitsealaks. Tulenevalt Looduskaitseseadusest saab kohalikku kaitseala määratleda vaid kui maastikukaitseala. Kõrgelt ohustatud liikide ja looduslike elupaikade kaitseks tuleks rakendada looduskaitseala kaitsestaatus, mis kuulub aga riikliku menetlusprotsessi pädevusse.

Lohusalu on küla Harju maakonnas Lääne-Harju vallas Lohusalu poolsaarel, mida on esimest korda mainitud juba 1480. aastal. Seega on tegemist küla vana traditsioonilise nimega, mida on tarvilik säilitada. Ekspert on seisukohal, et nimetus „Lohusalu maastikukaitseala“ on igati hea valik siinsele kaitstavale looduspiirkonnale.

1.ptk. Üldsätted.

§ 1. Lohusalu maastikukaitseala kaitse-eesmärk

(1) Lohusalu maastikukaitseala (edaspidi kaitseala) kaitse-eesmärk on kaitsta Lohusalu traditsioonilist puhkepiirkonda koos siinsete loodusväärtustega:

- *piirkonnale tüüpilist ranna- ja puhkemaastikku;*
- *väärtuslikke looduskooslusi, sh luitemetsi;*
- *vääriselupaiku.*

(2) Kaitseala maa-ala kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele Lohusalu piiranguvööndisse.

(3) Kaitsealal tuleb arvestada «Looduskaitseseaduses» sätestatud piiranguid käesolevas määruses sätestatud erisustega.

(4) Vääriselupaikade asukohad on märgitud kaardile, mis on käesoleva määruse lisaks nr 1.

Täiendavad märkused:

- Kuna planeeritakse kohaliku tähtsusega kaitseala, siis teen ettepaneku rõhutada kaitse-eesmärkides siinse puhkemaastiku kompleksi rekreatiivse väärtuse osatähtsust.

Teen ettepaneku sõnastada see punkt (§ 1 lg1) alljärgnevalt:

Lohusalu maastikukaitseala (edaspidi kaitseala) kaitse-eesmärk on kaitsta Lohusalu traditsioonilist puhkepiirkonda koos siinsete loodusväärtustega:

- *piirkonnale tüüpilist ranna- ja puhkemaastikku;*
- *väärtuslikke looduskooslusi, sh luitemetsi;*

- *vääriselupaiku.*

Vääriselupaikade asukohad ei ole vajalik siduda käesoleva eelnõuga. Praegused vääriselupaigad on juba kantud keskkonnaregistrisse ning on esitatud käesoleva eksperthinnangu *joonisel 3*. Aja jooksul võib vääriselupaiku siia ka lisanduda.

Kaitsekord

Ekspertiisiks esitatud kavandatava kaitseala kaitsekord järgib looduskaitseseaduse piiranguvööndi tingimusi, mis antud juhul on igati otstarbekas. Vastavalt Looduskaitseseadusele ongi piiranguvööndi kaitsekord kohaliku kaitseala puhul rangeim võimalik režiim. Piiranguvööndi kaitsekord loob paindlikud võimalused puhkemaastiku traditsiooniliseks kasutamiseks ning samal ajal loob kaitse olemasolevate loodusväärtuste säilitamiseks.

Eelnõuga lubatud tegevused on alljärgnevad:

§ 4. Lubatud tegevus

- (1) Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitseala maa-alal.*
- (2) Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal on viibimine lubatud, arvestades «Asjaõigusseaduses» ja «Looduskaitseaduses» sätestatut.*
- (3) Kaitsealal on lubatud jahipidamine ja kalapüük.*
- (4) Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul ainult selleks ettevalmistatud ja tähistatud paikades.*
- (5) Kaitsealal on lubatud rahvaürituste korraldamine, sealjuures on rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.*
- (6) Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ning maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemisega seotud töödel, liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel.*
- (7) Kaitsealal on lubatud puhkeotstarbeline tegevus ainult selleks kehtestatud planeeringutega ettenähtud kohtades.*

Täiendavad märkused:

- Mootorsõidukitega võib liikuda mööda selleks ette nähtud teed, mis tuleb vastavalt tähistada. Vajadusel mootorsõidukitega liikumist takistavate tõkiste paigaldamine. Ettepanek on sulgeda autoliikluseks mõned metsarajad, kus eelistatult võiks liigelda jalgsi. Ettepanek on hoida autodega sõitmiseks kaks teed, nii et võimalik on liigelda mõlemal pool suurt teed.

Joonis 7. Autoga sõitmiseks sobivad teed.

Joonis 8. Teetõkked.

- Sõidetava tee katteks maastikukaitsealal ei sobi asfalt, eelistada tuleb looduslikku kattematerjali (kruus, killustik). Samasugust pinnasekatte materjali kasutada parklate väljaehitamisel. Kui nendel teedel on kiirus piiratud, siis taimestub tee peagi, välja arvatud rataste kohad. Kuna valdavalt on tegemist kuiva ja tugeva pinnasega, siis on autudega sõitmiseks soovitatavate teede korrastamiseks vajalik vaid paar koormat kruusa.

- Läbi mõelda parklate asukohad. Suunata autod parkima kohtadesse, mis ei kahjusta metsakooslusi ja üldist esteetilist vaadet (näiteks praeguse võrkpalliplatsi juurde). Autosid ei peaks lubama ka päris ranna äärde sõita, va lautrikohani.

Joonis 9. Võimalik parkla koht.

Lautrikohad: olemasolev lautrikoht on eramaal. Üldkasutatava lautri võimalik asukoht on esitatud *joonisel 10*. Selle planeerimise ja väljaehitamise käigus tuleb järgida põhimõtet, et nii juurdepääsutee kui parkimiskoht oleksid loodusega kooskõlas (paigutada nii, et see ei rikuks vaid sobituks loodusmaastikku)

Joonis 10. Avaliku lautri võimalik asukoht.

- Telkimine ja lõkke tegemine–Ekspert on seisukohal, et telkimine (ööbima jäämine) ei ole sellel kaitsealal soovitatav, sest sellega kaasneb ka autode parkimiskohtade täiendav vajadus, prügimajanduse ja välikäimlate paigaldamise vajadus. Telkimisala kujundamisega on suur tõenäosus, et looduslik maastikuilme saab rikutud ja loodusele tekib liiga suur surve. Pigem võiks sellist telkimisala , kui üldse, planeerida väljapoole kaitseala piire. Analooget, algselt heasoovlikke ja külastajate loodushoidlikku käitumist eeldavaid telkimiskohti on rajatud mitmel pool (näiteks Peipsi põhjarannikul). Peagi on aga olukord sellistes kohtades väljunud kontrolli alt ning olukorda pole enam parandanud ka nende kohtade hilisem ametlik sulgemine.
- Rahvaüritusi lubatakse kuni 50 inimesele, mis on igati mõistlik piirang. Nii on võimalik umbes bussitäiel inimesel alal ilma täiendavate kooskõlastusteta viibida.
- Vastavalt esitatud eelnõule on jahipidamine ja kalapüük kaitsealal lubatud. Kuna piirkond on määratletud tiheasustusalaks, mis ei kuulu jahimaa hulka, siis ei saa siin jahipidamist lubada. Kaitseala ei hõlma veeala ning seetõttu ei ole vajalik käsitleda ka kalapüüki. Teha vastav muudatus kaitse-eeskirja.
- Puhkeotstarbeline tegevus ainult selleks kehtestatud planeeringutega ettenähtud kohtades – selline regulatsioon ei ole kooskõlas Looduskaitseseadusega ja ei kuulu kaitse-eeskirja. Puhkeotstarbelist tegevust peab käsitlema kaitseala kaitsekorralduskava.
- Kergliiklustee on plaanitud rajada kuni sadamani. Seda planeerides tuleks järgida põhimõtet, et tee kulgeks võimalikult loomulikult ja loodusega kooskõlas. Vältida suurte ja tugevate puude maha raiumist ja juurte kahjustamist. Kui on vajadus paigaldada raja äärde valgustus, siis see võiks olla sarnase lahendusega nagu Pärdi keskuse juures. Mõistlik oleks kergliiklustee rajamine ühendada teiste planeeritavate trassidega (kanalisatsioon, vesi, internet) ja sel juhul on otstarbekas see ala kaitsealast välja jätta. Sellisel juhul koosneks kaitseala kahest osast, mida lahutab Lohusalu tee ja selle servas kulgevad trassid koos kergliiklusteega
- Matkarajad- planeerida nende regulaarne hooldamine sh. rahvusvahelise rannikuraja hooldus

Joonis 11. Väiksemad metsateed ei ole mootorsõidukitega liiklemiseks.

Kaitsealal keelatud tegevuste loetelu on esitatud §-s 5.

(1) Kaitsealal on keelatud:

- 1) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;*
- 2) uute maaparandussüsteemide rajamine;*
- 3) maavarade kaevandamine;*
- 4) uuendusraie, välja arvatud turberaie, mille puhul tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus;*
- 5) ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine, teede ja liinirajatiste rajamine, välja arvatud kaitseala tarbeks;*
- 6) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine.*

Täiendavad märkused:

- Piiranguvööndis on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, sest see vaesustab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet. Puhtpuistud ei ole Eesti loodusmaastikule omased ja ei sobi siinsesse pärandkultuurmaastikku.
- Piiranguvööndis on keelatud maavara kaevandamine. Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme ning looduslike koosluste (luitemetsad) ja seal asuvate liikide elupaikade säilitamiseks.

- Lisada tuleb: *Kaitsealal on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.* Nende kasutamine kahjustab koosluste looduslikku tasakaalu ning vähendab liigilist mitmekesisust. Nende kasutamine soodustab osade liikide domineerimist.
- Kaitse-eeskirjaga on keelatud maaparandussüsteemide rajamine. Veerežiimi muutmine on tavaliselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis mõjutab kooslusi ja liike negatiivselt. Tegemist on suurt piirkonda hõlmava tegevusega. Veerežiimi muutused muudavad kasvukohatingimusi ja seeläbi ka metsakoosluste liigilist koosseisu ja mitmekesisust.
- Looduskaitseseadus annab võimaluse keelata piiranguvööndis igasugune uuendusraie, kuid eelnõuga on lubatud teha turberaiet, mille puhul tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus. Lisada tuleb täpsustus: *metsa majandamine peab toimuma püsimetsana, noorendike loodusilmelisemaks kujundamiseks või üksikpuude valikulise väljaraie põhimõttel.* Lohusalu luitemetsad on erivanuselised ja nende uuenemine on toimunud seni pika aja jooksul spetsiaalseid uuendusvõtteid kasutamata. Seetõttu ei ole põhjust maastiku ilmet tugevasti mõjutavaid metsauuendus võtteid lubada.
- Uute ehitiste ehitamine on kaitsealal üldjuhul keelatud. Erandiks on lautrikoha väljaehitamine, mis on saanud juba põhimõttelised kokkulepped ja rajatava lautrikoha asukoht on loodusesse sobituv. Muuta sõnastust alljärgnevalt: “...*keelatud on...ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine, välja arvatud teemaplaneeringuga kavandatud lautrikoha ning seda teenindava parkimise koha välja ehitamine*“
- Planeeritavate vee ja kanalisatsiooni trassi ning liinirajatiste osas on ettepanek: rajada need Lohusalu tee serva, ühitada need kergliiklusteega. See hoiaks ära mitme samasuunalise trassi rajamise ja sellega kaasneva suurema hulga puude maha võtmise. Trasside ühitamise korral on otstarbekas need jätta koos Lohusalu teega kaitseala piiridest välja, sest sellise väikese kaitseala puhul ei ole mõistlik suure keskkonnamõjuga rajatise kaitseala koosseisu arvata. Lisaks ei teki sellisel juhul ka nende hooldamisel kaitsekorra tulenevaid eritingimusi.
- Veekogude kaldajoone muutmine on keelatud, sest looduslik kaldajoon koos sealsete suurte kividega moodustab ühtse rannikumaastiku kompleksi. Ekspert peab vajalikuks rõhutada, et suurte kivide eemaldamine rannast ei tohiks olla lubatud.

Joonis 12. Rändrahnud ja rannakivid Lahepee lahe rannal.

Eelnõu järgmisse lõikesse on koondatud tegevused, mida reguleerib LKS paragrahv 14 *Üldised kitsendused*, mis kehtivad kõikidel kaitsealadel

Kaitsealal ei või ilma valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega sihtotstarvet;*
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;*
- 3) väljastada metsamajandamiskava;*
- 4) kinnitada metsateatist;*
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;*
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;*
- 7) anda projekteerimistingimusi;*
- 8) anda ehitusluba*

Täiendavad märkused:

- Kuna antud kaitsealal ei nähta ette metsa majandamist selle traditsioonilises tähenduses vaid kui kaitsekorralduslike töödena, siis selliste tööde kavandamiseks ei koostata metsamajandamise kava vaid kaitsekorralduskava. Juhul kui olekski nende

tööde läbiviimiseks vajalik esitada metsateatis, siis selle esitajaks oleks antud juhul omavalitsus. Seega puudub vajadus iseendalt nõuda kooskõlastust oma tegevusele. Punktid 3 ja 4 ei ole eelnõus asjakohased.

- „anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks“ asendada „*lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda*“, mis on kooskõlas LKS-i uuema sõnastusega. Sisuliselt annab see punkt võimaluse lautri väljaehitamiseks kaitseala valitseja esitatud tingimustel, samas hoiab ära omaalgatuslike paadisildade ehitamise.

Eelnõus esitatud § 6. Tegevuse kooskõlastamine

(1) Kaitseala valitseja vaatab talle kooskõlastamiseks esitatud metsateatise läbi ja annab kümne tööpäeva jooksul pärast metsateatise saamist metsakoosluse liikide ning vanuse mitmekesisuse säilitamise eesmärgist tulenevalt oma kirjaliku nõusoleku või seab vajaduse korral omapoolsed tingimused.

(2) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kui tegevust ei esitata kaitseala valitsejale kooskõlastamiseks või tegevuse juures ei arvestata kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmise korral tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt «Haldusmenetluse seadusele» õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(4) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(5) Kaitseala välispiir ja vääriselupaikade asukohad on märgitud määruse lisas esitatud kaardil Eesti põhikaardi alusel, kasutades maakatastri andmeid seisuga dets 2018a. Kaartidega saab tutvuda Lääne-Harju Vallavalitsuses.

Täiendavad märkused:

- Metsateatise kooskõlastamise nõue ei ole eelnõus asjakohane. LKS kohased üldised kitsendused, mis puudutavad kaitseala valitset, ei ole antud eelnõu kontekstis asjakohased, kuna tekib sisuline vastuolu. Kuna tegemist on tervenisti munitsipaalmaaga ja valitsejaks on omavalitsus, siis antakse luba iseendale, mis ei ole korrektne.
- Eeldatavalt kõik kaitseala valitseja tellitavad ja koordineeritavad tegevused peavad järgima looduskaitse põhimõtteid ning mitte kahjustama loodusobjekti seisundit.
- Hetkel piirikirjelduses kasutatud andmestik on seisuga jaanuar 2021 a

Lisaks on kaitsealal vajalik planeerida mitmeid tegevusi, mille eesmärk on siinsete väärtuste hoidmine ja/või kujundamine.

Kaitsekorralduslikud tegevused:

- Istutatud kuusehekk - tänaseks on kuused juba väga kõrgeks kasvanud, mõned puud on vahelt kuivanud. Hekk vajab veidi hooldamist, et see oleks esteetiliselt ilus ja ei tekitaks oma kuivanud okstega tuleohtu ja kõrvaldada murdumisohtlikud puud.
- Aja jooksul on erinevad kahjustused (tõenäoliselt põlengud) metsas erinevates paikades põhjustanud pinnasekahjustust ja puude kadumist. Sellistesse kohtadesse on nüüdseks kasvanud noored puud. Liiga tihedas noorendikus on vaja puid vahelt välja võtta, jättes kasvama tugevamad ja elujõulisemad puud, kujundades nii hästitoimiva ja esteetilise metsakoosluse kujunemist. Valikraiet teha soovitavalt käsitsi, mitte suure masinaga, mis võib siinset õrna pinnast liigselt kahjustada.

Joonis 13. Noorendik, mis vajaks kujundamist.

- Kurdlehine kibuvits - iseloomulik rannikutaim. Tegemist on meil võõrliigiga, kuid esteetilisest kaalutlusest ja ka pinnasekaitse eesmärgil võib seda paiguti alles jätta. Piiramist vajab vaid sel juhul kui jääb teerajale liiga lähedale.
- Eraldi tähelepanu tuleks pöörata vääriselupaikadele, kus ei tohiks mingeid majandusvõtteid rakendada.

4. Kaitse alla võtmise ja kaitse korraldamisega seotud kulutuste analüüs

Planeeritav kaitseala hõlmab 100%liselt munitsipaalmaad ning seega kaitse alla võtmisega eramaadega seotud kulutusi ei kaasne.

Kaitseala kaitse korraldamisega on otseselt seotud ainult kaitseala välispiiri tähistamine. Ekspert teeb ettepaneku planeerida umbes 10 kaitseala tähist, mis paigaldada kaitseala piirile olulisemate liikumisteede äärde. *Tähise keskmine hind 50 eurot, kokku 500 eurot pluss paigaldus.*

Milliseid ja kui suures ulatuses kavandada puhkemajanduslikke ja muid tegevusi kaitsealal ning nendega kaasnevad kulutused kuuluvad kaitsekorralduskava kompetentsi. Oluline on rõhutada, et kõik kaitsealal planeeritavad tegevused peavad olema kooskõlas kaitseala kaitse-eeskirjaga ning ei tohi ohustada kaitseala loodusväärtusi ja nende seisundit.

Otsesemalt loodushoiuga seotud kulutuseks tuleb arvestada mootorsõidukitele liiklemiseks suletavatele teedele keelumärkide või teetõkete paigaldamist. Keelumärkide keskmiseks hinnaks ca 50-100 eurot.

Kokkuvõte ja järeldused

Ekspertiisiks esitatud Lohusalu maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu on kooskõlas Looduskaitseseadusega ja vastab üldiselt kehtivatele nõuetele. Peale soovitatud täpsustuste sisseviimist võib eelnõu esitada kinnitamiseks.

Parandatud/täiendatud kaitse-eeskirja eelnõu on esitatud lisana.